

Ne visi iš mūsų sulaukiame tokio galo, kokio nusipelnome. Dauguma akimirkų, pakreipiančių gyvenimą nauja linkme – tarkim, pokalbis su nepažįstamuoju laive, – tėra grynas atsitiktinumas. Kita vertus, niekas nerašys tau laiško ir nepasirinks tavęs nuodėmklausiu be svarios priežasties. Štai ko iš jos išmokau: jei nori, kad pasisektų, privalai ruoštis sėkmei. Privalai dalyvauti lošime.

Kai atėjo mano diena, buvo taip karšta, kad mano palaidinukės – batų parduotuvė visas darbuotojas rengė vienodai – pažastyse tamsavo mėnuliai.

– Dydis nesvarbu, – tapšnodamasi nosinaite pasakė moteris.

Man maudė pečius, gelė pirštų galus. Įsistebeilijau; sumirkę prakaitu šviesūs jos plaukai ties kakta buvo šlapios pelės spalvos. Londono kaitra; nėra kur jai išsivadėti. Tada to nežinojau, bet toji moteris buvo paskutinė pirkėja, kurią man kada nors teko aptarnauti.

– Prašau?

– Jau *sakiau*, – atsiduso moteris. – Tiks bet kuris dydis.

Netrukus turėjome užsidaryti, vadinasi, iš kiliminės dangos teks išsiurbti visas sudžiūvusios odos nuoplaisas – tarpupirščių džemą, kaip mes vadinome. Sintė mėgo juokauti, kad iš tų nuoplaisų galėtume nulipdyti visą pėdą, monstrą, patį sau trepsintį džigą. Jai patiko dirbti „Dolcis“, ji ir mane čia įtaisė – bet jau po

pirmosios darbo valandos ėmiau ilgėtis savo vėsaus kambario, pi-gių užrašinių, prie siauros lovelės laukiančio pieštuko. „Mergyt, šypsokis, – šnabždėdavo Sintė. – Ar dirbi laidotuvių biure greti-mai?“

Atatupsta žengiau prie atsargų sandėlio, nuolatinės savo slėptuvės – jau buvau įgijusi imunitetą nuodingam guminių padų tvaikui. Ketinau įsmukti į vidų ir tyliai išsirėkti ant stirton sukrau-tų dėžių.

– Palaukite! Ei! – man pavymui šūktelėjo moteris. Įsitiki-nusi, kad ją matau, žemai pasilenkė ir nusiavė nudrengtą batelį, apnuogindama pėdą, ant kurios nebuvo pirštų. Nė vieno. Glotnus strampas, mėsos gabalas, nekaltai besiilsintis ant nublukusio ki-limo.

– Matote, – kaltai tarė ji, nusispirdama antrą batelį ir at-skleisdama identišką situaciją. – Aš tiesiog... prikėmsiu į galus po-pieriaus, todėl nesvarbu, kokį dydį atnešite.

Vaizdas buvo neeilinis, ir aš jo niekada neužmiršau; anglė, rodanti man savo bepirštes pėdas. Tuo metu tikriausiai pasi-dygėjau. Sakoma, kad jaunimas nepakenčia bjaurumo, nemoka nuslėpti šoko. Nors buvau ne tokia ir jauna: dvidešimt šešerių. Nežinau, ką tada dariau, bet atmenu, kaip pasakojau Sintei apie bepirštes pėdas pakeliui į mūsų nuomojamą butą Klepamo parke ir kaip ji pasispygudama kraupo vien nuo tos minties.

– Kabalda Makdži! Būk atsargi, Dele, kad ji tavęs nepačiup-tų! – O paskui su optimistišku pragmatizmu pridūrė: – Užtat ji gali avėti visus jai patinkančius batus.

Galbūt toji moteriškė buvo ragana, išpranašavusi pokyčius mano kelyje. Bet aš tuo netikiu; tai padarė kita moteris. Kad ir kaip ten būtų, mūsų susidūrimas makabriškai užbaigė vieną mano gyvenimo skyrių. Ar ji manyje įžvelgė giminišką pažeidžiamumą?

Ar mudvi užėmėme erdvę, kurioje vienintelis pasirinkimas buvo kamšyti tuštumą popieriumi? Nežinau. Išlieka nedidelė tikimybė, kad toji moteriškė tenorėjo naujos batų poros. Ir vis dėlto aš ją visada prisimenu kaip pasakų būtybę, nes kaip tik tą dieną viskas pasikeitė.

Iš Port of Speino į Angliją atplaukiau prieš penkerius metus, per tą laiką siunčiau paraiškas į daugybę darbo vietų, bet jokio atsaky-mo nesulaukiau. Traukiniui iš Sautamptono pūškuojant į Vaterlo stotį, Sintė gyvenamųjų namų kaminus klaidingai palaikė gamyk-lomis – garantuotų darbo vietų pažadu. Įvykdyti tą pažadą buvo sunkiau, nei atrodė. Mėgau fantazuoti, kaip išeinu iš „Dolcis“ ir įsidarbinu nacionaliniame laikraštyje patarnautoja. Tėvynėje su tokiu diplomu ir savigarpa man nė į galvą nebūtų šovę nešioti ar-batą, bet, kaip pasakė Sintė: „Tokį darbą galėtų nudirbti vienaakė, kurčia ir šluba varlė, ir vis tiek jie nepatikėtų jo tau, Odele.“

Sintė, su kuria kartu lankiau mokyklą ir atplaukiau į Angliją, buvo pakvaišusi dėl dviejų dalykų: batų ir savo sužadėtinio Samu-elio, su kuriuo susipažino vietinėje Klepamo bažnyčioje. (Semas jai papuolė kaip aklai vištai grūdas, mat bažnyčioje įprastai sukio-davosi vien senos tetulytės, rypuojančios apie senus gerus laikus.) Susiradusi vaikiną Sintė nebesiveržė nutrukti nuo pavardžio taip įnirtingai kaip aš, ir tarp mudviejų stėjo įtampa. Dažnai pareikš-davau, kad daugiau nebeištersiu, kad nesu tokia kaip ji, o Sintė atšaudavo: „Vadinasi, aš – nuolanki avelė, o tu – *proto gumbas*?“

Apskambinau krūvą skelbimų, kuriuose buvo nurodyta, jog patirtis nebūtina, telefonu žmonės kalbėdavo labai maloniai, bet paskui nueidavau susitikti, ir – o, stebukle! – visos darbo vietos iki paskutinės pasirodydavo užimtos. Ir vis dėlto aš – ar iš kvai-lumo, ar ieškodama teisybės – nenuleidau rankų. Paskutinė ir



geriausia iš mano užtiktų buvo mašininkės vieta Skeltono meno institute, piliorių ir portikų šventovėje. Kartą, gavusi laisvą šeštadienį, tenai apsilankiau. Kiaurą dieną klajojau po sales, palikau Geinsborą ir pro Viljamo Bleiko akvatintą traukiau prie Šagalo. Grįžtant į Klepamą traukinyje maža mergytė išispoksojo į mane taip, tarsi būčiau paveikslas. Ji pirščiukais pačiupinėjo mano ausies spenelį ir mamos paklausė: „Jis nusiima?“ Motina nesibarė: rodės, ji tik ir laukė, kad ausies spenelis atsakytų pats.

Ne tam aš su vaikiniais draskiausi dėl geriausių balų, studijuodama anglų literatūrą Vest Indijos universitete. Ne tam kentėjau vaiko žnaibymus traukinio vagone. Tėvynėje pats britų konsulas apdovanojo mane pagrindine Sandraugos studentų premija už eilėraščių „Karibų lelija“. Atleisk, Sinte, bet neketinau visą likusį gyvenimą auti kurpaitėmis prakaituotų pelenių. Žinoma, būta ir ašarų, daugiausia jų sugėrė suskydusi pagalvė. Manyje rūgo neišpildyti troškimai. Gėdijausi jų, ir vis dėlto jie skyrė mane iš kitų. Troškau nuveikti didelius darbus, bet per penkerius metus nenuveikiau nieko. Tik kurpiaiu kerštingus eilėraščius apie anglišką orą ir melavau mamai, kad Londonas – rojus.

Kai mudvi su Sinte parėjome namo, ant kilimėlio gulėjo laiškas. Koridoriuje nusispyriau batelius ir sustingau kaip stulpas. Pašto antspaudas ant voko – *Londonas V.1* – žymėjo pasaulio centrą. Rudos su mėlynu Viktorijos laikų plytelės po mano basomis kojomis buvo šaltos; pariečiau pėdas. Užkišau vieną pirštą už voko atvarto ir pakėliau it nukritusį lapą. Firminis Skeltono instituto šriftas.

– Na? – tarė Sintė.

Neatsakiau; nagu gremždama gėlėtą Brailio raštą, kuriuo buvo išmarginti šeiminių tapetai, perskaičiau laišką iki galo.

*Skeltono institutas*

*Skeltono aikštė*

*Londonas, V.1*

*1967 m. birželio 16 d.*

*Brangioji panele Bastijo,*

*dėkojame už Jūsų motyvacinį laišką ir gyvenimo aprašymą.*

*Kad ir kokios būtų gyvenimo aplinkybės, visada privalome stiebtis į viršų. Esate akivaizdžiai sumani mergina, apdovanota gausiais gabumais. Taigi su malonumu kviečiu Jus užimti mašininkės vietą savaitės bandomajam laikotarpiui.*

*Išmokti teks daug, ir daugiausia teks tai daryti pačiai. Jeigu pasiūlymas Jums tinka, prašyčiau atsakyti į šį laišką ir patvirtinti, kad jį priimate, idant galėtume pradėti tvarkyti dokumentus. Pradinis atlyginimas – 10 svarų sterlingų per savaitę.*

*Su nuoširdžiausiais linkėjimais*

*Mardžorė Kvik*

10 svarų per savaitę. Dirbdama „Dolcis“ gaudavau šešis. Keturi svarai sudrebtų mano pasaulį, bet esmė – ne pinigai. Svarbiausia, kad vienu žingsneliu priartėčiau prie Svarbių Dalykų: kultūros, istorijos, meno. Parašas buvo išraitytas tirštu juodu rašalu, M ir K ekstravagantiškos, savo didybe kone barokiškos. Laiškas vos dvelkė neįprastais kvepalais. Buvo šiek tiek aptriušęs, tarytum toji Mardžorė Kvik kelias dienas būtų nešiojusi jį rankinėje, kol galiausiai apsisprendė nueiti iki pašto.

Sudie, batų parduotuve, sudie, katorga.

– Gavau, – sušnabždėjau draugei. – Jie manęs nori. Po galais, aš gavau darbą.

Sintė suspigo ir mane apkabino.

– Valio!

Aš kūktelėjau.

– Tau pavyko. Tau pavyko, – kartojo Sintė, o aš uodžiau jos kaklą tarsi orą po perkūnijos Port of Speine. Ji paėmė iš manęs laišką. – Mardžorė Kvik? Kas čia per vardas?

Buvau pernelyg laiminga, kad atsakyčiau. Nagi, gremžk nagu tą sieną, Odele Bastijo, taršyk tą popierinę gėlę. Tik man įdomu – turint omeny nemalonumus, prie kurių galiausiai tai privedė, – ar veltumeisi į šį reikalą ir vėl? Ar 1967 metų liepos 3-iąją, pirmadienį, aštuntą dvidešimt penkios, stovėtum ant slenksčio, taisydamasi naują skrybėlaitę, krutindama kojų pirštus „Dolcis“ bateliuose, pasirengusi pradėti darbą Skeltone už 10 svarų per savaitę vadovaujama moters, vardu Mardžorė Kvik?

Taip. Nes aš buvau Odelė, o Kvik buvo Kvik. Manyti, kad turėjau pasirinkimą, būtų kvaila.

Įsivaizdavau, kad dirbsiu salėje, pilnoje rašomąsias mašinėles tarškinančių merginų, bet buvau viena. Kaip supratau, daugelis darbuotojų buvo pasiėmę kasmetinių atostogų ir išvykę ilsėtis į tokias egzotiškas vietas kaip Prancūzija. Kiekvieną dieną akmeniniais laiptais užkopdavau iki didingų Skeltono durų, jų stiklai buvo išrašyti aukso raidėmis: ARS VINCIT OMNIA. Uždėjusi delnus ant *vincit* ir *omnia*, stumtelėdavau duris ir įžengdavau į vestibulį, kvepiantį sena oda ir nusvidinta mediena, kur tuoj man iš dešinės stovėjo ilgas registratorės stalas, už jo dunksojo stelažas su lentynomis, jau pripildytomis rytinio pašto.

Vaizdas pro man skirto kabineto langus buvo bausis – suodžiais nutepliota plytų siena ir šaligatvis žemai apačioje. Matydavau skersgatvį, kuriame išsirikiavę rūkydavo durininkai ir sekretorės iš gretimo pastato. Jų pokalbių negirdėdavau, tik stebėdavau kūnų kalbą: kišenės papplekšnojimo ritualą, tarytum bučiniui suglaustas galvas, kol mosuojama cigaretė pačiupdavo žiebtuvėlio liepsną, koketiškai sienon atremtą sulenktą koją. Tai buvo jų užuobėga. Skeltono aikštė įsispraudusi už Pikadilio iš upės pusės. Pasislėpusi ten dar nuo Jurgio III karaliavimo metų, ji sėkmingai išvengė bombardavimo. Pro stogus pasiekdavo Pikadilio garsai: autobusų motorai, klerkiantys automobiliai, gailūs pienininkų šūksniai. Tokioje vietoje kaip ši, Londono Vest Ende, tvyrojo apgaulingas saugumo jausmas.